

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЄНІЗОВАНОЇ ОХОРОНИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

В.Я. Яремко

Львівського державного університету внутрішніх справ

У статті розглядаються особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності органів воєнізованої охорони на залізничному транспорті у сучасних умовах. Розкривається адміністративно-правовий статус працівників воєнізованої охорони, їх компетенції щодо охорони власності, пожежної безпеки, з охорони вантажів, об'єктів залізничної інфраструктури.

Ключові слова: адміністративно-юрисдикційна діяльність, воєнізована охорона, залізничний транспорт, пожежна безпека, охорона вантажів.

В статье рассматриваются особенности административно юрисдикционной деятельности органов военизированной охраны на железнодорожном транспорте в современных условиях. Раскрывается административно-правовой статус работников военизированной охраны, их компетенции относительно охраны собственности, пожарной безопасности, охраны грузов, объектов железнодорожной инфраструктуры.

Ключевые слова: административно-юрисдикционная деятельность, военизированная охрана, железнодорожный транспорт, пожарная безопасность, охрана грузов.

In the article features are examined administratively jurisdiction to activity of organs of the militarized guard on a railway transport in modern terms. Administrativno-pravoviy status of workers of the militarized guard, their jurisdiction, opens up in relation the guard of property, fire safety, from the guard of loads, objects of railway infrastructure.

Keywords: administratively jurisdiction activity, militarized guard, railway transport, fire safety, guard of loads.

Постановка проблеми. У сучасних наукових дослідженнях здійснюються спроби визначення адміністративного статусу органів воєнізованої охорони на залізничному транспорті у сфері юрисдикційної діяльності. При цьому необхідно враховувати, що юрисдикційна діяльність воєнізованої охорони на залізничному транспорті віднесена до адміністративно-управлінської функції, яка урегульована законодавством, в тому числі нормами адміністративного права.

Аналіз досліджень даної проблеми. Окремі аспекти адміністративно-процесуального статусу воєнізованої охорони у сфері юрисдикційної діяльності аналізувалися у працях О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, Є.В. Додіна, М.М. Дорогих, М.І. Сропкіна, Д.П. Калаянова, Р.А. Калюжного, О.П. Ключніченка, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.П. Коренева, О.І. Миколенка, О.І. Остапенка, В.К. Шкарупи, О.П. Шергіна, Х.П. Ярмакі та ін.

Однак характерним особливостям адміністративно-процесуального статусу органів воєнізованої охорони у сучасних умовах належної уваги приділено не було.

Метою даної статті є з'ясування адміністративно-юрисдикційної діяльності воєнізованої охорони на залізничному транспорті

Виклад основного матеріалу. Від чіткості теоретичного та законодавчого визначення статусу органу виконавчої влади залежить зміст прав і обов'язків його працівників, рівень правового регулювання їх діяльності. Для того, щоб визначити рівень наукового обґрунтування поняття “статус органів воєнізованої охорони”, доцільно звернутися до досліджень у сфері теорії права та теорії управління. Латинське слово “status” означає стан, положення. [1, с. 626]. У юридичній літературі нерідко допускають підміну понять “правовий статус”, “правове стано-

вище”. Водночас поняття “правове становище особи” іноді застосовується як у широкому, так і в вузькому значенні. У першому випадку включають поняття “правовий статус громадянина”, “правовий статус іноземця” і “правовий статус апарату”. У другому ж його використовують для характеристики становища конкретної особи в даний момент [2, с. 93].

Аналіз підходів до зазначених понять свідчить, що сьогодні немає єдиної думки вчених про їх визначення. Так, одні автори поняття “правовий статус” і “правове становище” вважають синонімами, тому спроба використати ці терміни як такі, що відрізняються за змістом і значенням, будуть необґрунтовані, хоч громадянин може виступати у різних якостях, а також незважаючи на необхідність термінологічного відображення цих особливостей.

На думку інших вчених, поняття “правовий статус” поки що не знайшло чіткого визначення в літературі. Тому вони вважають, що потрібно виділити цей термін для загальної характеристики становища громадянина або організації в суспільстві, оскільки термін “правове становище” переважно застосовується для характеристики особи або організації у визначеному колі суспільних відносин. Враховуючи те, що існують принципові відмінності між суб’єктом права й об’єктом правовідносин, цей погляд, очевидно, є більш конструктивним. Деякі передумови такого підходу зустрічаються у працях Гусарова С.М. [2, с. 94].

На наш погляд, поняттю “статус” повністю відповідає те стабільне поняття, основане у правовому стані суб’єкта, яке включає правосуб’єктність разом з іншими загальними (конструкційними) правами та обов’язками. Конкретні ж права й обов’язки відображають переважно специфіку реального правового становища особи, що пов’язано з наявністю тих чи інших юридичних органів. Отже, правовий статус згідно з вищевикладеними позиціями асоціюється зі стабільним правовим станом суб’єкта, а правове становище розглядається як динамічний розвиток суперечності прав і обов’язків особи, що зумовлено її вступом до тих чи інших правовідносин. У той же час за змістом зазначена позиція ще не досить аргументована, оскільки відокремлення загальних прав і обов’язків, встановлених Конституцією, фактично означає, що йдеться про статус особи, яку не потрібно сприймати як певну правову абстракцію. У такому випадку за межами правового статусу залишаться всі інші права та обов’язки, які можуть бути відображені в інших законах.

Конституція України визначила юридичну базу гарантій законності – усі державні органи, їх посадові особи, об’єднання громадян та інші об’єкти права повинні діяти у межах Конституції та відповідно до Законів України; громадянам гарантується звернення до суду для захисту своїх конституційних прав і свобод; прокуратурі надано право здійснювати нагляд за дотриманням законів органами виконавчої влади. Для забезпечення конституційних прав громадян воєнізованої охорони на залізничному транспорті надано відповідний правовий статус, що визначає їхні функції, завдання, права і обов’язки. Так, вони виконують свої функції відповідно до свого правового статусу, визначеного ст. 3 Положення про відомчу воєнізовану охорону.

У ході здійснення охорони вантажів на шляху прямування та в парках станцій, охорони об’єктів залізничного транспорту, запобігання незаконному проїздові сторонніх осіб у вантажних поїздах і ходінню сторонніх осіб залізничними коліями у невизначених місцях; запобігання та ліквідація пожеж на підприємствах, в установах та організаціях, у залізничному рухомому складі воєнізована охорона проводять адміністративну діяльність. Така діяльність регламентується нормами адміністративного права. У процесі її здійснення співробітники воєнізованої охорони вступають в адміністративно-правові відносини з громадянами, посадовими особами, організаціями [3, с. 8].

Розглядаючи адміністративно-правовий статус воєнізованої охорони зазначимо, що її компетенцію слід визначати як чітко встановлене державними органами у певних нормативних актах коло повноважень щодо охорони власності, пожежної безпеки з охорони вантажів, об’єктів, що входять у сферу повноважень Державної адміністрації залізничного транспорту України щодо охорони власності, забезпечення пожежної безпеки [4, с. 236].

Крім того, статус і повноваження воєнізованої охорони є складовою правового механізму реалізації їх через повноваження посадових осіб, які визначені конкретними нормами адміністративного права та посадовими інструкціями органів воєнізованої охорони Укр-

залізниці. Адже Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП) визначає не тільки компетенцію органів воєнізованої охорони щодо розгляду справ про конкретні адміністративні правопорушення (ст. 224 КУпАП), але цією ж статтею встановлено, що від імені органів воєнізованої охорони розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: начальник відділу Управління воєнізованої охорони Міністерства транспорту та зв'язку України та його заступник, начальники відділів (загонів, команд, пожежних поїздів) та їх заступники, старші інструктори та інструктори по протипожежній профілактиці, начальники відділень (караулів) команд, пожежних поїздів воєнізованої охорони залізниць, старші в місці розташування станцій посадкові особи воєнізованої охорони [5]. Однак, розмір штрафу, що накладається начальниками відділень (караулів) команд, пожежних поїздів воєнізованої охорони залізниць, не може перевищувати чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Враховуючи зазначене, доцільно визначити адміністративно-правовий статус органів воєнізованої охорони таким чином: адміністративно-правовий статус органів воєнізованої охорони на залізничному транспорті – це врегульоване сукупністю адміністративно-правових норм адміністративного права юридичне становище, що передбачає реалізацію компетенції їх підрозділів та посадкових осіб з охорони власності та пожежної безпеки у сфері діяльності Державної адміністрації залізничного транспорту України.

Проектом нового Кодексу України про адміністративні проступки і стягнення передбачається розгляд адміністративних справ органами воєнізованої охорони проступками: порушення правил користування засобами залізничного транспорту порушення; порушення правил щодо охорони порядку та безпеки руху; спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на залізничному транспорті; порушення правил пожежної безпеки; порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки; невиконання приписів та постанов посадкових осіб органів державного пожежного нагляду; куріння тютюнових виробів у заборонених місцях; порушення правил проїзду залізничних переїздів; ненадання транспортних засобів адміністративного органу у сфері воєнізованої охорони та адміністративному органу в сфері охорони здоров'я; порушення порядку виконання рішень, приписів, розпоряджень та вимог адміністративних органів [6].

Усього до компетенції органів воєнізованої охорони віднесено 8 статей проекту нового Кодексу України про адміністративні проступки і стягнення. Однак аналіз змісту статей цього законопроекту свідчить, що значна частина проступків може бути додатково передана до адміністративної юрисдикції воєнізованої охорони. Наприклад ст. 110 “Самовільне випалювання рослинності або їх залишків” планується до розгляду адміністративним органом у сфері навколишнього природного середовища. Водночас випалювання стерні може бути вчинене у смузі відведення земель залізничного транспорту Це ж стосується спалювань листя у захисних лісосмугах, що призводить до сильного задимлення або пожеж. То чому не може відреагувати на такі проступки працівники воєнізованої охорони? Не зрозуміло, чому поза адміністративною юрисдикцією органів воєнізованої охорони залишаться проступки, передбачені ст. 81 [6].

Діяльність органів воєнізованої охорони щодо адміністративного провадження розвивається в часі як послідовний ряд закономірно пов'язаних між собою процесуальних дій щодо реалізації прав і взаємних обов'язків. У цьому змісті провадження проходить декілька змінюваних одна одну стадій розвитку. Під стадією варто розуміти таку порівняно самостійну частину провадження, яка, поряд із загальними завданнями усього провадження, має властиві тільки їй завдання та особливості. На кожній стадії виконуються певні дії, які є окремими відносно загальних цілей провадження. Вирішення завдань кожної стадії, як правило, оформляється спеціальним процесуальним документом. Після прийняття такого акту починається нова стадія [7, с. 285]. Стадії органічно пов'язані між собою, наступна, як правило, починається лише після того, коли закінчено провадження за попередньою стадією. Таке визначення є найбільш універсальним, з цим трактуванням певною мірою погоджується більшість науковців [8, с. 282].

Стадії провадження у справі про адміністративний проступок: порушення справи про адміністративний проступок; розгляд справи й винесення по ній постанови; оскарження або

опротестування винесеної постанови; виконання постанови про накладення адміністративного стягнення [8, с. 285].

Порушення справи працівником воєнізованої охорони є початковою стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення. На цій стадії створюються умови для об'єктивного та швидкого розгляду справи, застосування до винного передбачених законодавством заходів впливу. Підставою для порушення адміністративної справи та попереднього з'ясування її обставин є вчинення особою діяння, яке містить у собі ознаки адміністративного правопорушення (фактична підстава).

Найчастіше зустрічається саме безпосереднє виявлення правопорушення працівником воєнізованої охорони. Процесуальним документом, який фіксує закінчення першої стадії порушення адміністративної справи, є протокол, крім випадків, прямо передбачених законодавством.

Завершується стадія порушення справи про адміністративний проступок та попереднього з'ясування її обставин передачею протоколу та інших матеріалів справи (пояснень порушника, потерпілого, свідків, актів перевірок, протоколів огляду, вилучення речей та документів тощо) органі чи посадовій особі, уповноваженій її розглядати.

Другою стадією провадження у справі про адміністративне правопорушення є розгляд справи й винесення постанови. Завдання цієї стадії полягають у встановленні винних і забезпеченні правильного застосування законодавства з тим, щоб до кожного правопорушника були застосовані справедливі заходи адміністративного впливу.

Зазначена стадія, згідно з відповідними положеннями КУпАП, включає три етапи: підготовку справи до розгляду; розгляд справи; прийняття по ній постанови.

З метою правильного й своєчасного вирішення кожної справи працівник воєнізованої охорони зобов'язаний ретельно підготуватися до її розгляду прийняття по ній постанови.

Механізм державного контролю за реалізацією адміністративно-юрисдикційних повноважень органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, досить складний (відомчий, міжгалузевий і прокурорський нагляд) [9, с. 39]. Тому особливе значення має третя (факультативна) стадія провадження у справі про адміністративне правопорушення – оскарження (опротестування) постанови і перегляд справи.

Право на оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення є однією з гарантій захисту прав особи, забезпечення законності притягнення до адміністративної відповідальності. Відповідно до ст. 287 КУпАП України постанову може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Крім цих осіб, від їх імені скаргу можуть подати законні представники або адвокат.

Рішення по скарзі на постанову може бути опротестовано прокурором. Згідно КУпАП право на оскарження в цьому випадку не надається. Четвертою, заключною, стадією провадження у справі про адміністративне правопорушення є виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. Від того, наскільки своєчасно й повно виконується постанова, значною мірою залежить ефективність зазначеного провадження, всього інституту адміністративної відповідальності.

За загальним правилом, встановленим ст. 299 КУпАП, постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення. В разі оскарження або опротестування постанови вона набирає чинності після залишення скарги чи протесту без задоволення, тобто з дня прийняття відповідного рішення. Виняток становлять випадки, коли рішення про застосування адміністративного стягнення вже фактично виконано, про що мова йшла вище.

Постанова про накладення адміністративного стягнення звертається до виконання працівником воєнізованої охорони, який її виніс.

Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснює посадова особа воєнізованої охорони, яка винесла постанову.

Висновки. Розглянувши адміністративно-юрисдикційну діяльність воєнізованої охорони ми встановили, що під “юрисдикцією” розуміється компетентність відповідних органів, посадових осіб розглядати юридично значущі справи і приймати по них юридично обов'яз-

кові рішення, тобто вирішувати такі справи; розширення адміністративно-юрисдикційних повноважень у рамках адміністративного статусу воєнізованої охорони однозначно сприятиме посиленню охорони власності, пожежної безпеки та боротьби з адміністративними правопорушеннями у інших сферах діяльності залізничного транспорту; при вирішенні конкретного провадження працівником воєнізованої охорони на залізничному транспорті розв'язуються два комплексні взаємопов'язані завдання: по-перше, юрисдикційне (своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи; вирішення її відповідно до законодавства; забезпечення виконання винесеної постанови); по-друге, профілактичне виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень; виховання громадян у дусі додержання законів.

Література

1. Статус / Юридична енциклопедія. НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького: у 6 т. / голов. редкол.: Шемиченко Ю.С. (голова) [та ін.]. – К.: Українська енциклопедія, 2003. – Т. 5. – С. 626.

2. Гусаров С.М. Адміністративно-процесуальний статус органів внутрішніх справ щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення (проступки) та механізм його реалізації // Науковий вісник серія юридична. Львівській державний університет внутрішніх справ. – 2009. – № 3. – С. 91–99.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 1994 р. № 7 “Про затвердження Положення про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті”. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>.

4. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / для студ. Вищ. Навч. Зал. / [М.В. Ковалів, З.Р. Кісіль, Д.П. Калянов та ін.]. – К.: Правова єдність, 2009. – 432 с.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>

6. Проект Кодексу України про адміністративні проступки і стягнення. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gska2.gada.gov.ua>.

7. Гнатюк С.С. Правова детермінація стадій провадження у справах про адміністративні делікти // Науковий Вісник Львівського юридичного інституту МВС України: Збірник / Гол. ред. В.Л. Ортинський. – Львів: Львівського інституту внутрішніх справ ВС України, 2004. – Вип. 2 (2). – 388 с.

8. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник / О.В. Кузьменко, Т.О. Гуржій; За ред. О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2006. – 478 с.

9. Остапенко О.І. Суб'єкти уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення: навч. посіб. / О.І. Остапенко. – Львів: Львів. Держ. ун-т внутр. справ, 2009, – 213 с.